

Список використаної літератури:

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Глуценка Віктора Миколайовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини другої статті 392 Кримінального процесуального кодексу України від 13 червня 2019 року № 4-р/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-19#n66> (дата звернення: 30.04.2021).
2. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 11 березня 2020 року, судова справа № 459/3502/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88187834> (дата звернення: 30.04.2021).
3. Постанова Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 29 квітня 2020 року, судова справа № 344/13061/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89082808> (дата звернення: 30.04.2021).
4. Гловюк І.В., Пашковський М.І. Конституційно-юрисдикційний захист права людини на свободу: кримінально-процесуальний аспект. Юридичний науковий електронний журнал. 2019 №4. С. 228. URL: http://lsej.org.ua/4_2019/62.pdf (дата звернення: 30.04.2021).

Ключові слова: запобіжні заходи, тримання під вартою, судові провадження, апеляційне оскарження, апеляційна скарга, суд апеляційної інстанції.

Ключевые слова: меры пресечения, содержание под стражей, судебное производство, апелляционное обжалование, апелляционная жалоба, суд апелляционной инстанции.

Key words: measures of restraint, detention, trial, appeal, appellate court.

МЕЛЬНИК АНДРІЙ ВАЛЕРІЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності*

ПЕРЕДУМОВИ ЗАКРІПЛЕННЯ СТАТУСУ ДІЗНАВАЧА В УКРАЇНІ

Аналізуючи розвиток інституту дізнання та формування нормативно-правового визначення статусу дізнавача в Україні доцільно звернути увагу на ключові передумови зародження вказаного інституту. Хоча в сучасному вигляді статус дізнавача як суб'єкта кримінальних процесуальних відносин закріплено нормами Кримінального процесуального кодексу, прийнятого 2012 року, варто згадати особливості кримінального законодавства минулих років та проблеми організації досудового розслідування, вирішити які покликане сучасне законодавство.

Ще до початку формування статусу дізнавача у вітчизняному законодавстві, вперше у цілісному вигляді статус дізнавача був визначений в Основах кримінально судочинства СРСР 1958 року. Так, вказувалося, що органами дізнання є міліція, вповноважені на те законом установи та організації. Також повноваженнями дізнавачів наділялися військові. На органи дізнання покладалось вжиття необхідних оперативно-

розшукових заходів з метою виявлення ознак злочину і осіб, які його вчинили, виявлення фактичних даних, які можуть бути використані як докази у кримінальній справі після їх перевірки відповідно до кримінально-процесуального законодавства [1, с. 6].

Статтею 101 Кримінально-процесуального кодексу України 1960 року перелік органів дізнання був переглянутий, що вказує на потребу розширення повноважень правоохоронних органів. Так, право проводити дізнання надавалося також податковій міліції, митним органам, органам безпеки. На органи дізнання покладалося вжиття необхідних оперативно-розшукових заходів з метою виявлення ознак злочину і осіб, що його вчинили. За наявності ознак злочину, що не є тяжким, орган дізнання порушував кримінальну справу і, керуючись правилами кримінально-процесуального закону, проводив слідчі дії до встановлення особи, яка його вчинила. Після цього орган дізнання, додержуючи строків, передбачених частиною 1 ст. 108 вказаного Кодексу, складав постанову про передачу справи слідчому, яку подавав прокурору для затвердження [2, с. 45].

У разі порушення органом дізнання справи про тяжкий злочин він зобов'язаний був передати її слідчому через прокурора після виконання невідкладних слідчих дій у межах строків, передбачених частиною 2 статті 108 цього Кодексу.

Законом України № 3351-ХІІ (3351-12) від 30.06.1993 «Про внесення в деякі законодавчі акти України змін та доповнень по вдосконаленню попереднього розслідування», було внесено зміни до КПК України 1960 року, зокрема ч. 3 ст. 103 КПК України 1960 року була виключена.

Наведений закон визначав дізнання як процесуальну діяльність, що проводилася лише на початковому етапі досудового розслідування суб'єктами, передбаченими у ст. 101 КПК України 1960 року. У ч. 1 ст. 103 КПК України 1960 року зазначалося, що на органи дізнання покладається вживання необхідних оперативно-розшукових заходів із метою виявлення ознак злочину й осіб, що його вчинили. [3, с. 81] Дізнання проводилося впродовж 10-ти днів, після чого кримінальне провадження передавалося до слідчого підрозділу, який розпочинав досудове слідство. Зазначеним законом не передбачалося дізнання, що проводилося з винесенням кінцевого рішення для стадії досудового розслідування. Проведення дізнання за КПК України 1960 року після змін, унесених у 1993 році, закінчувалося складанням постанови про передання справи слідчому, яка затверджувалася прокурором [4, с. 25].

В подальшому, у 1993 році, визначення поняття дізнання дещо змінилося. Зокрема, В.В. Вапнярчук зазначав, що під дізнанням слід розуміти початкову форму попереднього розслідування кримінальних справ, яка є врегульованим кримінально-процесуальним законом діяльність органів дізнання й осіб, які проводять дізнання, з проведення слідчих дій для встановлення особи, яка вчинила злочин, що не є тяжким, та провадження невідкладних слідчих дій під час розслідування тяжких злочинів, метою якої є забезпечення всебічності, повноти, об'єктивності попереднього слідства, а також попередження, припинення і розкриття злочинів [5, с. 21]. Учені розуміли дізнання як одну

з форм попереднього розслідування, яка полягає у проведенні органом дізнання та уповноваженими ним службовими особами (дізнавачами) процесуальних дій з установлення обставин злочину і винних у його вчиненні осіб, а також ухваленні відповідних рішень у кримінальній справі з метою досягнення загальних завдань кримінального судочинства [6, с. 21]. Утім поєднання процесуальної діяльності під час проведення дізнання та виконання органами дізнання своєї безпосередньої функції викликало багато труднощів.

Зокрема, у МВС України було видано низку наказів, якими передбачався такий суб'єкт здійснення дізнання, як штатний дізнавач. До обов'язків штатних дізнавачів було віднесено здійснення лише процесуальної діяльності, тобто проведення розслідування у формі дізнання. Вище зазначалося, що в КПК України 1960 року, починаючи з 1993 року, не передбачалося можливості проведення дізнання в повному обсязі з ухваленням кінцевого рішення для стадії досудового розслідування. Однак штатні дізнавачі ухвалювали такі рішення, перебуваючи у статусі в. о. слідчого, що було передбачено згаданими відомчими наказами. Значне навантаження на слідчі підрозділи спонукало керівництво до залучення штатних дізнавачів до розслідування кримінальних проваджень (на той час – кримінальних справ) у повному обсязі. Із власного досвіду роботи слід зазначити, що всі штатні дізнавачі за наказом керівника слідчого управління обласного рівня призначалися в. о. слідчого і фактично здійснювали досудове слідство у повному обсязі, ухвалюючи кінцеві процесуальні рішення для стадії досудового розслідування. Усі штатні дізнавачі, перебуваючи у статусі в. о. слідчого і здійснювали розслідування нетяжких злочинів, що продовжувалося до 2012 року. Таким чином, практика залучення штатних дізнавачів до здійснення досудового слідства показала свою ефективність. Дізнання як діяльність на початковому етапі досудового розслідування, що проводилася посадовими особами, для яких процесуальна діяльність не була основною, показала себе з негативної сторони. Таке дізнання не проводилося, а якщо і проводилося, то лише з метою проведення першочергових процесуальних дій за відсутності слідчого.[7, с. 78]

З 1 липня 2020 року в кримінальному процесуальному законодавстві почав діяти новий для Кримінального процесуального кодексу в редакції 2012 року інститут – “дізнання кримінальних проступків”. Такими розслідуваннями займатимуться дізнавачі – аналог слідчих для розслідування злочинів.

Потреба в дізнанні як формі досудового розслідування викликана завантаженістю правоохоронних органів, великою кількістю справ щодо вчинення злочинів невеликої тяжкості (кримінальних проступків). Відтак, останнім більших можливостей розслідування тяжких кримінальних правопорушень підвищило ефективність організації досудового розслідування саме злочинів невеликої тяжкості.

Більше того, прийняття у 2012 році Кримінального процесуального кодексу України, який відповідає сучасним демократичним стандартам, було однією із умов членства України в Раді Європи. Вказане можливо розглядати як одну із передумов запровадження чіткого

диференціювання злочинів та розподілу повноважень між службовими особами правоохоронних органів.

Список використаної літератури:

1. Основы уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик [сайт] URL: [http://www.economics.kiev.ua/download/Zakony SSSR/data04/tex16066.htm](http://www.economics.kiev.ua/download/Zakony%20SSSR/data04/tex16066.htm) (дата звернення: 29.04.2021).
2. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 28 січ. 1960 р. № 1001-IV. Верховна Рада України: [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05#Text> (дата звернення: 30.04.2021).
3. Дознание в органах милиции. Коврига З.Ф. Под ред.: Чугунова В.Е. Воронеж: Изд-во Воронеж. Ун-та, 1964. 59 с.
4. Иванов В.А. Дознание в советском уголовном процессе. Ленинград: ЛГУ, 1966. 37 с.
5. Вапнярчук В.В. Процесуальне становище особи, яка проводить дізнання: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. Харків, 2000. 199 с.
6. Баулін О.В. Провадження дізнання в Україні: Навч. посібник / Джига М.В., Баулін О.В., Лук'янець С.І., Стахівський С.М. Київ: Тип. МВС України, 1999. 156 с.
7. Бандурка С. О. Процесуальні повноваження органу дізнання. Форум права. 2011. № 1. С. 50–53. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11bsorod.pdf> (дата звернення: 16.01.2021).

Ключові слова: досудове розслідування, дізнавач, учасники кримінального провадження, кримінальний проступок, кримінальний процес.

Ключевые слова: досудебное расследование, дознаватель, участники уголовного производства, криминальный проступок, криминальный процесс.

Key words: pre-trial investigation, interrogator, participants of criminal proceedings, criminal offense, criminal proceeding.

НАСІННИК МИКОЛА МИКОЛАЙОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу, детективної
та оперативно-розшукової діяльності*

ПРО ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДЖЕРЕЛ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ

Достатньо рухливий процес реформування та становлення інституту кримінальних проступків у системі українського законодавства сприяє активному обговоренню питань теорії доказів та кримінального процесуального доказування у цій сфері.